

มงคลสูตรคำฉันท์

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน

พระราชทานเพลิงศพ

พันตรี หลวงฤทธิ์จักรกำจร

(สดใจ ปีตตะโชติ)

และฌาปนกิจศพ

นางละฮอง ฤทธิ์จักรกำจร

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันขึ้น ๒ ค่ำ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

หอสมุดแห่งชาติสาขาสุโขทัย
หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
จันทบุรี

มงคสสูตรคำฉันท์

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน

พระราชทานเพลิงศพ

พันตรี หลวงฤทธิ์จักรกำจร

(สดใจ ยัตตะโชติ)

และฌาปนกิจศพ

นางสนอง ฤทธิ์จักรกำจร

ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑

มงคลสูตรคำฉันท์

เลขหมู่หนังสือ ๒๕๕.๓๑๘๘๑

พิมพ์ครั้งแรก

พ.ศ. ๒๔๖๖

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ โปรดเกล้าให้พิมพ์พระราชทานเป็นที่ระลึก
ในงานเฉลิมพระชนมพรรษา

พิมพ์ครั้งที่ ๔

๑,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๑

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรี หลวงฤทธิ์จักรกำจร (สตีใจ บัณฑิตโชติ)
และกาปนกิจศพ นางดออง ฤทธิ์จักรกำจร

พิมพ์ที่ ห.จ.ก. กิตติวรรณ (แผนกการพิมพ์) ๑๔/๒๐ ถนนรองเมือง ปทุมวัน กรุงเทพฯ ๕๕ ☎ ๕๕๕๕๑๓๐

จป.

นายทรงเกียรติ เมณฑา ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๑

๓๙๔. ๓/๘๘/

๒ 113 ๘

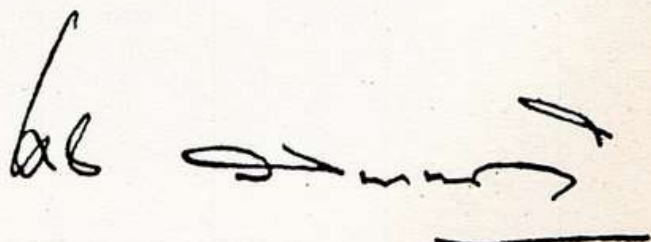
ณ.๓๐ ๑.๕๕๘๒

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรี หลวงฤทธิจักรกำจร (สุตใจ ปัตตะโชติ) และ
ฌาปนกิจศพ นางละออง ฤทธิจักรกำจร ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กำหนดงานวันที่ ๒
พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑ นายสุจิตร์ ปัตตะโชติ ผู้เป็นบุตร ได้มาติดต่อกองวรรณคดี
และประวัติศาสตร์ ขออนุญาตพิมพ์หนังสือเรื่องมงคลสูตรคำฉันท์ พระราชานิพนธ์ พระบาท-
สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากรพิจารณาแล้วยินดี
อนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ดังประสงค์

หนังสือเรื่องมงคลสูตรคำฉันท์นี้ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
พระราชานิพนธ์ขึ้นเพื่ออธิบายความในมงคลสูตร อันเป็นสูตรหนึ่งในพระไตรปิฎก กล่าวถึงข้อ
ประพฤติปฏิบัติซึ่งเป็นมงคลรวม ๓๘ ประการ จัดเป็นหนังสือสำคัญ มีอรรถสัพเพราษ มีค่า
ทางวรรณคดีและทางพุทธศาสนาเรื่องหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตีพิมพ์เป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ เพื่อพระราชทานแก่ผู้ที่มาถวาย
พระพรเนื่องในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา การพิมพ์ครั้งนั้นนับเป็นครั้งแรก และ
เจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติผู้ตายให้พิมพ์ไว้ต่อดังคำนำนี้

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุประทาน ซึ่งเจ้าภาพได้จัดบำเพ็ญอุทิศ
แต่ พันตรี หลวงฤทธิจักรกำจร (สุตใจ ปัตตะโชติ) และ นางละออง ฤทธิจักรกำจร
และได้ให้พิมพ์หนังสือแจกจ่ายเป็นกุศลวิद्याทาน ขออำนาจกุศลทั้งปวงจงเป็นพลวปัจจัยคด
บันดาลให้ พันตรี หลวงฤทธิจักรกำจร (สุตใจ ปัตตะโชติ) และ นางละออง ฤทธิจักรกำจร
ผู้วายชนม์ ประสพแต่อภิลักขณ์มณูผล ในสุคติสมปรายภพ สมตั้งมโนปณิธานของเจ้าภาพทุก
ประการเทอญ.

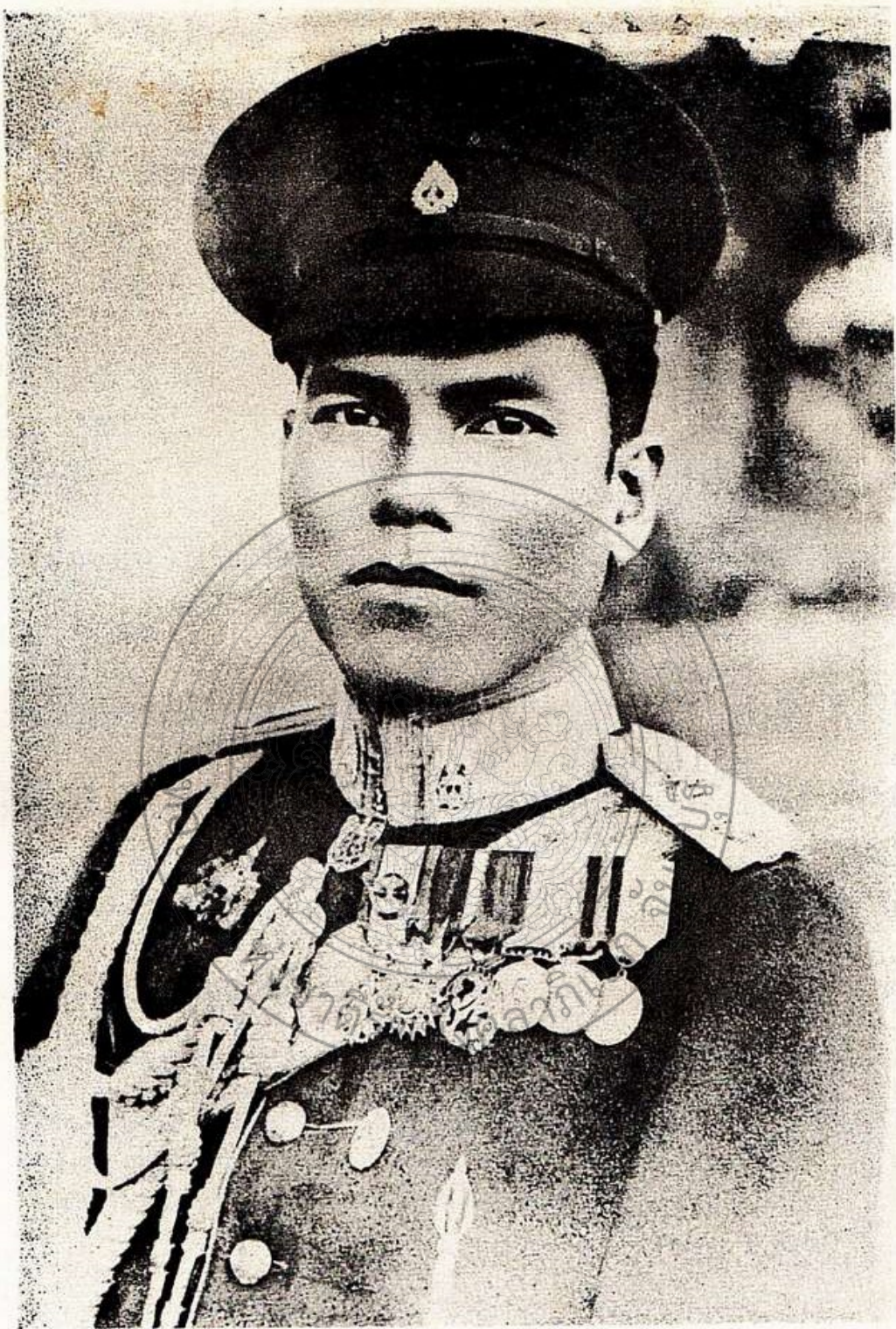

(นายเดโช สนวนานนท์)

อธิบดีกรมศิลปากร

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร.

๑๒ เมษายน ๒๕๒๑

พันตรี หลวงฤทธิ์จักรกำจร

ช้าตะ ๒๗ มกราคม ๒๔๓๑

มตะ ๗ กันยายน ๒๔๙๖

ประวัติ

พันตรี หลวงฤทธิจักรกำจร

๑. ชื่อตัว สุทธิใจ ชื่อสกุล ปัตตะโชติ
๒. เกิด ณ วัน ๑๒ ค่ำ ปีชวด ตรงกับวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๓๑
๓. ชื่อบิดา นายไช้
๔. ภูมิลำเนาปัจจุบัน บ้านเลขที่ ๑๐๑๙ ถนนตัดใหม่ หลังวัดอินทวิหาร บางขุนพรหม
พระนคร
๕. ขันทะเบียนทหารกองประจำการ
เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๕๙ เครื่องหมาย ท.ป.๒๔๗๙ แรกเข้ารับราชการเป็น
พล.น.๙๓๕
นักเรียนนายร้อย สอบไล่วิชาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก ชั้น ๖ เป็นที่ ๓๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘
๖. ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรบรรดาศักดิ์
๒๓ มิถุนายน ๒๔๕๙ หลวงฤทธิจักรกำจร ถือศักดินา ๘๐๐
๑๕ พฤษภาคม ๒๔๕๕ ประกาศยกเลิกระบรดาศักดิ์
๔ เมษายน ๒๔๕๘ กลับใช้บรรดาศักดิ์
๗. ยศทหาร
๔ มิถุนายน ๒๔๕๑ เป็น ร้อยตรี
๓ พฤษภาคม ๒๔๕๔ ,, ร้อยโท
๒๘ เมษายน ๒๔๕๘ ,, ร้อยเอก
๒๕ พฤษภาคม ๒๔๖๔ ,, พันตรี

๘. ตำแหน่ง

๑ มิถุนายน	๒๔๔๖	เป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก
๑ เมษายน	๒๔๔๙	สำรวจราชการกรมทหารราบที่ ๑๘
๑ กันยายน	๒๔๔๙	ประจำกองร้อยที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑๘
เมษายน	๒๔๕๒	นายร้อยเวรกองทหารพรานที่ ๗
เมษายน	๒๔๕๔	เป็นนายเวรกรมทหารม้าที่ ๗ (เปลี่ยนกรมทหารพรานที่ ๗ เป็นม้าที่ ๗)
สิงหาคม	๒๔๕๔	เป็นผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ กรมทหารม้าที่ ๗
เมษายน	๒๔๕๕	ผู้บังคับกองร้อยที่ ๑ กรมทหารม้าที่ ๗
มิถุนายน	๒๔๕๕	เป็นผู้บังคับกองร้อยที่ ๒ กรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์
มกราคม	๒๔๕๖	เป็นปลัดกรมทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์
มกราคม	๒๔๕๗	เป็นปลัดกรมทหารม้าที่ ๗
มกราคม	๒๔๕๘	ราชองครักษ์ประจำกรมราชองครักษ์
พฤษภาคม	๒๔๖๓	เป็นปลัดทหารบกมั่วรวมของกองทัพน้อยทหารบกที่ ๑
มิถุนายน	๒๔๖๓	ผู้บังคับการกรมทหารบกม้านครปฐม
๑๒ สิงหาคม	๒๔๖๔	ผู้บังคับการกรมทหารบกม้าพิษณุโลก
๑ พฤศจิกายน	๒๔๖๕	ประจำกรมจเรสัตว์พาหนะทหารบกและการทหารม้า
๑๔ เมษายน	๒๔๗๐	หัวหน้าแผนกที่ ๒ กรมจเรทหารม้า

๙. เงินเดือน

๑ มิถุนายน	๒๔๔๖	รับเงินเดือน ๆ ละ ๔ บาท
๑ เมษายน	๒๔๔๙	,, ๔๕ ,,
๑ กันยายน	๒๔๔๙	รับเงินเดือนร้อยตรีชั้น ๓ เดือนละ ๖๐ บาท
เมษายน	๒๔๕๒	,, ชั้น ๒ ,, ๖๕ ,,
เมษายน	๒๔๕๔	,, ชั้น ๑ ,, ๗๐ ,,

พฤษภาคม	๒๔๕๔	รับเงินเดือนร้อยโทชั้น ๓	๕	๙๕	บาท
มิถุนายน	๒๔๕๕	๕	ชั้น ๒	๑๐๕	๕
เมษายน	๒๔๕๗	๕	ชั้น ๑	๑๑๕	๕
เมษายน	๒๔๕๘	รับเงินเดือนร้อยเอกชั้น ๓	๕	๑๓๕	๕
เมษายน	๒๔๖๑	๕	ชั้น ๒	๑๔๕	๕
๑ เมษายน	๒๔๖๓	๕	ชั้น ๑	๑๖๐	๕
เมษายน	๒๔๖๔	รับเงินเดือนพันตรีชั้น ๓	๕	๑๙๐	๕

๑๐. ตำแหน่งพิเศษ

เมษายน	๒๔๖๑	ราชองครักษ์เวรประจำกรมราชองครักษ์
๑ เมษายน	๒๔๖๓	ราชองครักษ์เวรประจำกรมราชองครักษ์

๑๑. ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญ

๑๑	พฤศจิกายน	๒๔๕๒	เหรียญรพีรมังคลา
๒	ธันวาคม	๒๔๕๔	เหรียญบรมราชาภิเษก
๑๑	พฤศจิกายน	๒๔๕๗	เหรียญรัตนาภรณ์ (ร. ๖) ชั้นที่ ๕
๑๓	มีนาคม	๒๔๕๙	เหรียญราชรุจิทอง
๓๑	ธันวาคม	๒๔๖๐	ใบญัตติบรรณราชบัณฑิต
๑๗	กันยายน	๒๔๕๗	เข็มบำเหน็จ
๓๑	ธันวาคม	๒๔๖๑	จัตุรดาภรณ์มงกุฎไทย
๑๗	กุมภาพันธ์	๒๔๖๔	เหรียญจักรมาลา
๒๙	พฤศจิกายน	๒๔๖๖	เหรียญรัตนาภรณ์ (ร. ๖) ชั้นที่ ๔
๒๕	กุมภาพันธ์	๒๔๖๘	เหรียญบรมราชาภิเษก
๕	พฤษภาคม	๒๔๙๓	เหรียญบรมราชาภิเษก (เงิน) รับกาลที่ ๙

๑๒. ออกจากประจำการหรือย้ายประเภท

๑	กุมภาพันธ์	๒๔๗๐	ออกจากประจำการ เป็นนายทหารกองหนุน สังกัดกรมจเรทหารม้า เพื่อรับบำนาญ
---	------------	------	--

- ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๐ เป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยบำนาญ สังกัดกรมจเรทหารม้า
- ๑ สิงหาคม ๒๔๗๕ เปลี่ยนเป็นกองหนุนสังกัดกองบังคับการจังหวัดทหารบก กรุงเทพฯ ฯ
- ๑ มีนาคม ๒๔๘๐ เป็นนายทหารพันราชการเพื่อรับบำเหน็จบำนาญ เพราะแพทย์ตรวจปรากฏว่าเป็นโรคแรงดันโลหิตสูง

๑๓. ถึงแก่กรรม

- ๗ กันยายน ๒๔๙๖ ด้วยโรคอัมพาต คำนวณอายุได้ ๖๔ ปีเศษ

นางละออง ฤทธิจักรกำจร

ชัาตะ ๑๐ กันยายน ๒๔๒๗

มตะ ๒๔ กันยายน ๒๔๑๙

ประวัติ

นางละอองฤทธิจักรกัจจกร

นางละอองเดิมใช้นามสกุลอภัยวงศ์ โดยเป็นบุตรของพระสยามเสนานุรักษ์ (ชุม
อภัยวงศ์) กับนางพัน เดิมนามสกุลสิงห์เสนี เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๔๒๗ นางละออง
ได้เปลี่ยนนามสกุลเป็นปัตตะโชติ เมื่อทำการสมรสกับพันตรี หลวงฤทธิจักรกัจจกร (สุดใจ
ปัตตะโชติ) ต่อมาพันตรี หลวงฤทธิจักรกัจจกรถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๔๙๖ จึงใช้ชื่อ
นางละอองฤทธิจักรกัจจกร ตามราชทินนามของสามี

เมื่อสามีถึงแก่กรรมแล้ว นางละอองฤทธิจักรกัจจกรได้มีใจฝักใฝ่ในทางธรรมมาก ถึง
กับไปถือศีลประจำอยู่ที่วัดราชาธิวาสหลายปี นางละอองฤทธิจักรกัจจกรได้อุทิศดวงตา และอุทิศ
ศพเพื่อการศึกษาแพทย์ให้แก่สภากาชาดไทย เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๑๗ เมื่อชราภาพแล้ว
ไม่สะดวกที่จะอยู่รักษาที่วัด จึงย้ายไปหาความสงบอยู่ที่บ้านพักคนชราบางแคใต้เดือนเศษก็ถึง
แก่กรรมด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๙ คำนวณอายุได้ ๙๓ ปีเศษ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องเสือป่า (พันตรี หลวงฤทธิจักรกำจรยืนอยู่ขวาสุด)

ต้นมงคลสูตร

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

(๑) ขณฺจ ทฺวาทส วสุธานี	จินฺตยีสฺส สเทวกา
(๑) สิบสองฉนํ้าเหล่า	นร่อีกสุเทว
รวมกันและตริหา	สิริมังคะลาไค
(๒) จิรสุํ จินฺตยนฺตาปี	เนว ชานีสฺส มงฺคลํ
จกฺกฺวาพสฺสสฺส	ทสฺสฺส เยน ตตฺตกํ
กาลํ โกลาหลํ ชาตํ	ขาว พุรฺหมนิเวสนา
(๒) เทวามนุสฺสทวํ	พหุภพประเทศไน
หม่นจกฺกระวาพได้	ดำริทํสันจิรํกาล
แล้วยังบรู่มง —	คละสมมโนมาลย์
ด้วยกาละลวงนาน	บมิได้ประสงคํสม
ได้เกิดข้งโกลา —	หะละยิมโหดม
ก้องถึง ณ ขันพรม	ธสธิตสเทอนไป
(๓) ยํ โลกนาโถ เทเสสิ	
(๓) องค์โลกะนาถเทศน์	วรํมังคะลาไค
(๔) สพฺพปาปวินาสนํ	
(๔) ยังปาปะปวงให้	ทุษะเส้อมวินาสมล
(๕) ยํ สุตฺวา สพฺพทุกฺเขหิ	มฺจุจฺนฺตาสํจิยา นรา
(๕) ขนหลายบพั้งนับ	ผิสดับสุมมงคล
ไคแล้วและรอดพ้น	พหุทุกฺขะยาย
(๖) เอวมาทิกฺกุณฺเปตํ	มงฺคลนฺตมฺภณาม เส. ๗
(๖) เราควรจะกล่าวมง —	คละอันประเสริฐที่
กอบด้วยคุณามิ	วรอตถะเจ็ดเจลา ๗

มงคลสูตร

- (๑) เอวมุเม สุตํ
(๑) องค์พระอนันท์ท่านเล่า ว่าข้าพเจ้า
ได้ฟังมาแล้วดังนี้
- (๒) เอกิ สมยิ ภควา
(๒) สมัยหนึ่งพระผู้มี พระภาคชินสีห์
ผู้โลกนาถจอมธรรม
- (๓) สาวตถิยิ วิหริติ เขตวเน อนาถปิณฑิกสุส อาราม
(๓) ประทับ ณ เขตะวัน วิหาระอัน อนาถะปิณฑิกไชรั
จัดสร้างอย่างดีในที่ สวรรค์ให้ เป็นที่สถิตสุขา
- (๔) อถ โข อญฺญตรา เทวตา
(๔) ครั้นนั้นแลเทวะดา องค์หนึ่งมหา —
นุกาพมพิทธีฤทธิ
- (๕) อภิกุณฺดาบ รตฺติยา อภิกุณฺตวณฺณา
(๕) ล่วงประณามยามราตรี เชอเปล่งรัสมิ
อันเรื่องระยิบจับเนตร์
- (๖) เกวลกปฺปิ เขตวนิ โอภาเสตฺวา
(๖) แสงกายเธอปลั่งยังเขต สวนแห่งเจ้าเขต
สว่างกระจ่างทั่วไป
- (๗) เยน ภควา เตนฺปสฺสํกมิ
(๗) องค์พระภควันนั้นไชรั ประทับแห่งใด
ก็เข้าไปถึงที่นั้น
- (๘) อุปสฺสํกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
(๘) ครั้นเข้าไปใกล้แล้วจึงพลัน ถวายอภิวันท์
แต่องค์สมเด็จพระทศพล

(๕) เอกมนต์ อฏฐาสี

(๕) แล้วขึ้นที่ควรด่ากล
แสดงเคารพนบศรั

เสงี่ยมเจียมตน

(๑๐) เอกมนต์ จิตา โข สาทเวตตา

(๑๐) เมื่อเทวดายืนดี
ข้างหนึ่งดังกล่าวแล้วนั้น

สมควร ณ ที่

(๑๑) ภควนต์ กาถาย อชฺณภาสี ฯ

(๑๑) จึงได้ทูลถามภควัน
เป็นพระคาถาบรรจง ฯ

ด้วยถ้อยประพันธ์

๐ พหู เทวา มนุสฺสา จ
อากงฺขมานา โสตุถัน

มงฺคลานิ อจินฺตยุมฺ
พฺรุหิ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

๐ เทพอิกมนุษย์หวัง
โปรดเทศะนามง —

กตฺติโสตุถิฉํ
กะละเอณฺนคฺคํ ฯ

(ฝ่ายองค์สมเด็จพระสันตปา
ด้วยพระคาถาไพจิตร)

ตรัสตอบว่าที่

๑. อเสวนา จ พาลาน
ปฺปชา จ ปฺปชนียานํ

ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา
เอตมมงฺคลมุตฺตมํ

๑. หนึ่งคือบ่คบพาล

เพราะจะพาประพฤติผิด

หนึ่งคบกะบัณฑิต

เพราะจะพาประสพผล

หนึ่งกราบและบูชา

อภิบุษะนียชน

ข้อนี้แหละมงคล

อดีเรกอุดมดี

๒. ปฏฺฐิรูปเทสวาโส จ

ปฺปพฺเพ จ กตฺปญฺญตา

อคฺคตสมฺมาปณฺธิ จ

เอตมมงฺคลมุตฺตมํ

๒. ความอยู่ประเทคซึ่ง

เหมาะและควรจะสุข

อีกบุญญะการที่

ณ อดีตะมาตล

- อีกหมั่นประพฤติควร
ข้อนี้แหละมงคล
๓. พาหุสจฺจนฺจ สิปฺปนฺจ
สุภาสิตา จ ยา วาจา
๓. ความได้สดับมาก
อีกศิลปศาสตร์มี
อีกหนึ่งวินัยอัน
อีกคำเพราะบรรสาน
ทั้งสี่ประการล้วน
ข้อนี้แหละมงคล
๔. มาตาปิตุอุปภูจัน
อนากุลา จ กมฺมนฺตา
๔. บำรุงบิดามา—
หากลูกและเมียมี
การทำงานกระทำไป
ข้อนี้แหละมงคล
๕. ทานญจ ฌมฺมจฺริยา จ
อนวชฺขานิ กมฺมานิ
๕. ให้ทาน ณ กาลควร
อีกสงเคราะห์ญาติที่
กอบกรรมะอันไร
ข้อนี้แหละมงคล
๖. อารตี วิรตี ปาปา
อปฺปมาโท จ ฌมฺเมสุ
ณ สะภาวะแห่งตน
อดิเรกอุดมดี
วินโย จ สุสฺสึกฺขิโต
เอตมฺมฺงฺคฺลมฺตฺตมํ
และกำหนดสุวาที
จะประกอบบุญการ
นรเรียนและเชี่ยวชาญ
ฤดีแห่งประชาชน
จะประสิทธิ์มฺนุญผล
อดิเรกอุดมดี
ปุตฺตทารสฺส สงฺคโห
เอตมฺมฺงฺคฺลมฺตฺตมํ
ตระด้วยหทัยปรีดิ์
ก็ถนอมประหนึ่งตน
บ่มิยุ้งและดับสน
อดิเรกอุดมดี
ฌาตกานญจ สงฺคโห
เอตมฺมฺงฺคฺลมฺตฺตมํ
และประพฤติสุธรรมศรี
ปฏิบัติบำเรอดน
ทุષะกลัวและมัวมล
อดิเรกอุดมดี
มชฺชปาณา จ สณฺณโม
เอตมฺมฺงฺคฺลมฺตฺตมํ

อาจนามนุษย์
 อีกทำพระนิพพา —
 ข้อน^๕แหละมงคล

๑๐. พุณฺณสุตฺต โลกธมฺเมหิ
 อโสภํ วิรชํ เขมํ

๑๐. จิตใครผิได้ต้อง
 แล้วย่อมบ่พึงมี

ไร้โคกรุณีสุน
 ข้อน^๕แหละมงคล

๑๑. เอตาทิสานิ กตฺวาน
 สพฺพตฺถ สโตถิ กจฺจนฺติ

๑๑. เทวามนุษทำ
 เป็น^๕ผู้ประเสริฐ
 ย่อมถึงสวัสดิ
 ข้อน^๕แหละมงคล

ติระข้ามทเลวน
 นะประจักษะแก่ชน

อดีเรกอุดมดี
 จิตต์ ขสฺส น กมฺปติ

เอตมมงคลมุตฺตมํ

วรโลกะธรรมศรี

จะประหวั้นอุกัจวล

และสบายบ่มั่วมล

อดีเรกอุดมดี

สพฺพตฺถมปฺราจิตา

ตนุเตสํ มงคลมุตฺตมนฺติ ฯ

วรมงคลาณ

บ่มิแพ้ ญ แห่งหน

สิริทุกประเทศดล

อดีเรกอุดมดี ฯ

คำอนุโมทนา

- ๑ คำฉันท์ประพันธ์อธิบาย
นามว่าพระมิ่งคะลณัน
วรสุทธระอันมี
ถูกจับบริบูรณ์
๑ ดูขำมิใช่วาระปรีญ —
ขอผู้ประริญญะอนุกุล
ญะผิแต่งปฤกมุล
๑ ขำมุงประพันธ์พจนะเพื่อ
แต่ญัตและมิทธะสหทัย
และประดิษฐะแก้ไข
๑ ที่ท่านประกอบกรุณะให้
เจือสุขตะนุณวรสุณ —
จะจำแนกกำหนดให้
๑ ขอบใจสุมิตรและวรญาตี
สมจิตสะมิทิสุภะผล
ดูจะของสนองคุณ
วิรัตฤเพื่อจน
๑ (๑) เตะ อตุลลทุธา สุจิตา
อโรกา สุจิตา โหล
ทะระวารเฉลิมชนม์
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
และประสาทพระพรดล
พหุแม่นมโนหมาย ฯ
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
วิรุฬหา พุทธสาสนะ
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
สพเพหิ ภาติภ
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
ริสุมิทธะทั้งหลาย
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
ฤดีสุขและทรรษา
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
วรพุทธะศาสนา
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
ฤดีสุขและเปรมปรีดี
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
ติกิจเจริญศรี
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
คณมุงอำนาจสรรพ
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
รกขณตุ สัพพเทวตา
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
สทา โสคติ ภาวนตุเต ฯ
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
สิริวิ ฌ ท่านพลัน
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
บริรักษะท่านไว้
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
วรรัตน์วิเศษไตรย์
๑ (๑) ขอท่านบูรณนา
จงรับประโยชน์กาย
อิกทั้งเจริญใน
สิริโสคติถ้วนเทอญ ฯ

ฟังธรรมโดยกาล— ละเจริญคุณงามความดีไว้ก่อนแล้วจึงจะเกิดมาเป็นมนุษย์ สตามพระ-
 ข้อนแหละมงคล อธิไว้ก่อนดีแล้ว
 เมื่อเรียนแล้วก็

ธมมสุสวนกถา

ธมมสุสวนกถา

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
 นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

กาเลน ธมมสุสวน เอตมมงคล-

มุตตมนนฺติ

บัดนี้เป็นดีถึงมงคล ที่ท่านสาวกจะมา

ประชุมกันสดับพระธรรมเทศนา นับว่าเป็น
 โอกาสที่หาได้มิใช่ได้ง่ายนัก เพราะจะต้องประ-
 กอบพร้อมไปด้วยเหตุถึง ๑ ประการ คือ

๑. ท่านจะต้องได้กำเนิดเป็นมนุษย์
๒. จะต้องนับถือพุทธศาสนา
๓. จะต้องสนใจสละเวลามาศึกษาสดับ

ฟัง

ถ้าท่านสังเกตดูสาวกบรรดาธรรม

สัตว์ที่อุปมาในโลกนี้ตั้งแต่สัตว์เล็กเป็นสัตว์โร
 ข้นไปจนถึงสัตว์ใหญ่เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย
 จะคนานาก็ไม่รู้สักกี่แสนสองแสน แต่มนุษย์
 นี้ใช้รมไม่ก็พันล้าน ประมวลไม่ถึงหนึ่งล้าน
 แสนของจำนวนสรรพสัตว์ ข้อนั้นชี้ให้เห็น

พุทธทาสว่าให้ “กัมมโน มนุสฺสปฏิทาโก”
 การได้อัตภาพเป็นมนุษย์เป็นของยาก มนุษย์
 นี้น่าหากเป็นสัตว์ชั้นสูง เพราะบรรดาผู้
 เลิศที่จะอุบัติเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะ
 ต้องทรงกำเนิดมาที่มนุษย์ทั้งนั้น การที่
 ท่านทั้งหลายได้อุบัติมาเป็นมนุษย์ อันเป็นสัตว์
 สูงประเสริฐเกิดได้ยากแสนยาก จึงเป็นข้อที่ควร
 ยินดีนับว่าเป็นเหตุประเสริฐที่หนึ่ง

อันมนุษย์ป็นหนึ่งในโลกนี้ ก็ย่อมมีหลาย
 ลัทธิหลายศาสนา เพราะความคิดความเห็น
 ย่อมแตกต่างกัน การจะเลือกพินับถือศาสนา
 ใดศาสนาหนึ่งจึงเป็นของยาก ศาสนาพุทธ
 มีผู้นับถือมากมีมรรคผลถึงนิพพาน และมีใช้
 เป็นการงานที่จะพบพุทธศาสนา เพราะกว่า
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะอุบัติแต่ละพระองค์ก็
 เน้นนาน การที่ท่านทั้งหลายได้มาพบพุทธ-
 ศาสนา แล้วเป็นพุทธมามกชนดำรงตนอยู่
 ในสัมมาปฏิภาณ จึงเป็นข้อที่ควรยินดีนับว่าเป็น
 เหตุประการที่สอง (๒)

ก็แหละบรรดาพุทธศาสนิกชนในโลกนี้
 แม้จะมีจำนวนคงหลายล้านคน ต่างก็ต้องมี
 กังวลในกิจธุระต่าง ๆ บ้างก็มัวเมาประมาท
 ขาดความสนใจที่จะสละเวลามาฟังธรรมได้
 ในวันหนึ่ง ๆ นั้น มีจำนวนน้อยเต็มที การ

ที่ท้าวสาธิตประกอบด้วยกุศลเจตนาอันแรงกล้า พ้นสภาวะปรารถนาเวลาได้ในวันนี้ ก็เป็นข้อที่ควรบันทึกไว้ว่าเป็นเหตุประการที่สาม

นอกจากเหตุตามที่แสดงมาแล้วนี้ การฟังธรรมยังมีผลอีกหลายประการ เช่น

๑. ท่านผู้ฟังย่อมได้ฟังธรรมที่ยังไม่เคยฟังมา

๒. ขำระสิ่งที่ฟังแล้วอันคลาดเคลื่อนให้ถูกต้อง

๓. กำจัดความสงสัยเสียได้

๔. ทาความเห็นที่คลาดให้ตรง

๕. ผู้ฟังย่อมมีจิตเลื่อมใส

กล่าวโดยสรุปแล้วการฟังธรรมย่อมทำให้เกิดปัญญาสมดังพระพุทธภาษิตว่า "สุสุสุตฺตํ ปญฺญํ" ผู้ฟังด้อย่อมได้ปัญญา โดยเหตุที่การฟังธรรมทำให้เกิดปัญญา อันเป็นเครื่องมากเสดให้หมดไป การฟังธรรมจึงจัดเข้าอยู่ในสภาวะ อันเป็นอวัชหนึ่งในสามประการ สำหรับประหารกิเลสหนา มีสุตาวุช อวัชคือการสดับฟังศึกษา ปวิเวกาวัช อวัชคือความสังขวิเวก และปญญาวัช อวัชคือปัญญา รวมเป็นสาม

การฟังธรรมมิใช่เพียงแต่จะทำให้เกิดปัญญาแต่ยังเป็นวิธีที่จะพาให้บรรลุมรรคผลโดยตรงได้ ตัวอย่างมีในเรื่องพระสาริบุตร

แต่ครั้งยังเป็นอุปติสสปริพาชกผู้แสวงหาพระธรรมอยู่นั้น ครั้นได้พบพระอัสสชิทวนแสดงหัวข้อธรรมให้ฟังว่า "เอ ชมฺมา เหตุปฺปภา

เตสํ เหตุํ ตถาคโต เตสญฺจ โย นิโรธ

จ เอวาท มหาสมฺโม ธรรมเหล่านี้นี้เหตุ

เป็นแดนเกิด พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรม

เหล่านั้น แลตรัสความดับแห่งธรรมเหล่านั้น

พระมหาสมณตรัสอย่างนี้ ได้ฟังเพียงเท่า

นั้นท่านก็คิดว่าเห็นธรรมและบรรลุโสดา

บัน ยังกวามนแนสฺสทมสฺสวปฺปาส ก็ยังอาจ

ฟังธรรมนำทางให้บรรลุมรรคผลได้ ตัวอย่าง

มีในเรื่องพระปฏาจาราเถร แต่ในสมัยนั้น

ก็ไม่มีใครได้บรรลุมรรคผลโดยการฟังพระ

ธรรมเทศนา ทั้งนี้ใช้ว่ามนุษย์สมัยเราจะใจ

เงาะกว่าครั้งพุทธกาลก็หาไม่ วิทยาศาสตร์กลับ

พิสูจน์ให้เห็นว่า มนุษย์ทุกวันนี้มีปัญญาเจริญ

ขึ้นกว่าครั้งโบราณ การฟังธรรมที่ไม่ได้มรรค

ผลจึงน่าจะเป็นเพราะคนยังฟังไม่ถูกวิธี

ในวิมุตตายนตฺตสูตรมีอธิบายไว้ว่า

การฟังพระธรรมเทศนา ที่ละบรรลุมรรคผลได้

จะต้องประกอบพร้อมไปด้วยองค์ ๖ ประการ

คือ ๑. อคฺคปฏิสฺสเวทิตา ๒. ฐมฺมปฏิสฺสเวทิตา ๓. ปิตี ๔. ปสฺสทุทฺธิ ๕. ความที่ร่างกายสงบระงับ ๖. สุข ๖. สมาธิ

การฟังธรรม ถ้าจะเปรียบให้เข้าใจง่าย ก็เหมือนกับการฟังดนตรี ซึ่งจะต้องประกอบ ด้วยองค์ ๖ ประการนี้เหมือนกัน

การฟังดนตรีนั้นผู้ฟังจะต้องเข้าใจฟังให้ รู้เรื่องจนซึมซาบในเนื้อร้อง และทำนองเพลง ที่แสดงให้ฟัง จึงจะบังเกิดความสนุกสำราญ เป็นปราโมทย์ และเฝือบมใจว่าได้ฟังเพลง ที่ไพเราะนับเป็นปติ ทำให้เกิดบัสสัทธิ คือ ร่างกายสงบระงับหายเหนื่อย ไม่เมื่อยขาเมื่อย หลัง ฟังอยู่ได้ตลอดเวลา มีอารมณ์เป็นสุขตาม โลกียวิสัย และใจก็แน่วอยู่ในทำนองเพลง นับเป็นสมาธิ

การฟังธรรมก็เช่นเดียวกัน ในเบื้องต้น นั้นผู้ฟังจะต้องตั้งใจฟังให้เข้าใจ ในอรรถรส ตลอดจนเหตุผลต้นปลายให้แจ่มแจ้งจนซาบซึ้ง ปราโมทย์ความบันเทิงใจจึงจะเกิดขึ้นเหมือนกับคนที่ฟังดนตรีเป็นยอมไ้รสนดนตรี ครั้น แล้วก็เกิดมปีติซาบซ่านจนขนลุกชันไปทั้งสรรพางค์กาย เกิดบัสสัทธิร่างกายสงบระงับเบา โปร่งโล่งสบายไม่เมื่อยล้า มีอารมณ์เป็นสุข ปราศจากนิรวรณทั้งหลาย และใจก็หยุดนิ่งแน่ว แน่เป็นสมาธิ

ใจคนเราตามปกติก็เหมือนกับเรือยนต์ ย่อมติดเครื่องแล่นไปทุกหนทุกแห่งไม่มีใครจะ

หยุดพัก ถึงหยุดเครื่องถ้าไม่ผูกกับหลักไม่เข้า ก็จจะลอยตามน้ำไป วิธีผูกใจนั้น ต้องเอาใจ อันเป็นสมาธิไปหยุดอยู่ที่จุดฐานที่ ๗ กลางกาย คือตรงที่เส้นผ่าศูนย์กลางจากเอวข้างซ้ายไป ข้างขวา และจากข้างหน้าไปข้างหลัง ตัดกัน เหนือสะดือ ๒ นิ้วมือพอดี เมื่อใจไปหยุดอยู่ที่ ถูกส่วนเข้าเราก็จะเห็นดวงปฐมมรรค ขนาด เล็กสักเท่าฟองไข่แดงของไก่ขนาดใหญ่ไม่กิน ดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ ดวงนี้เป็นดวงแก้วใส เหมือนกระจกส่องเงาหน้าสว่าง ลอยอยู่ที่จุด ฐานที่ ๗ กลางกาย เหมือนเมื่อถือปลายสาย สลับไฟฟ้าทั้งสองข้างมาจกันเข้า เราก็จะแล เห็นดวงโคมไฟฟ้าสว่างจำบนทันที

การได้ดวงปฐมมรรคนี้ มิได้จำกัด เฉพาะขณะนั่งฟังพระธรรมเทศนา จะเป็น ขณะอิริยาบถนั่งนอนยืนเดินหรือทำอะไรอยู่ก็ ตาม ให้พยายามเอาใจไปหยุดอยู่ที่จุดฐานที่ ๗ เข้าไว้ เมื่อใดใจไปหยุดถูกที่ถูกส่วนเข้า เราก็จะเห็นดวงปฐมมรรคทันที การได้ดวง ปฐมมรรคนี้ เป็นวิถีสันต์ที่จะดำเนินสมาธิ ต่อไป จนได้ดวงตาเห็นธรรมแล้ว บรรลุ โสคาบัน หรือจนสำเร็จพระอรหันต์เข้าสู่ นิพพาน

ถ้าหากท่านฟังธรรมไม่ได้มรรคผลก็อย่า ท้อใจ เพราะการฟังธรรมยอมจะเป็น

บุพพาสนาไปในอนาคตกาล เมื่อยังอยู่ในวัฏ
สงสารก็คงคุ้มครองมิให้ต้องตกไปสู่ทุกข์ได้
สมตามพระคาถาบอกวัตรที่ใช้สวตมนต์ว่า

“สตฺถุโน สทุทฺธมฺมํ สุตฺวา สพฺพสฺมํ
ชินฺสาสเน กปฺปานิ สดสฺสสุตฺตานิ นุกฺคิ
โส น คจฺจนฺติ

บุคคลใดได้สดับพระสัทธรรมของพระ-
ศาสดา ในพระศาสนาของสมเด็จพระชินเจ้า
ทั้งปวง บุคคลนั้นย่อมล่วงเสียไม่ไปสู่ทุกข์อัน
แสนกลับ” ดังนี้

การฟังธรรมย่อมมีปัจจัยให้สำเร็จมรรค
ผลในชาติหน้าสมหวัง ตัวอย่างดังเช่นสังกยะ-
นิครนถ์ เพียงแต่ได้ฟังพระทศพลทรงแสดง
พระธรรมในคำใต้การมาก็ยังเป็น วาสนาอบรม
บ่มนิสัย และเป็นปัจจัยให้มาบังเกิดเป็นพระ-
กาฬิพุทธรักขิตบุเรญญวิปัสณาบรรลุประอรหันต์
ขณะเมื่อพุทธศาสนาไปตั้งมั่นอยู่ในลังกา ซึ่ง
เป็นเวลาหลังจากวันปรินิพพานประมาณ ๓
ศตวรรษ และแม้แต่สัตว์เดียรฉาน — เช่น ชู
เหลื่อมตัวหนึ่ง ซึ่งได้ฟังพระภิกษุสาธยายธรรม
ในศาสนาพระพุทธกัสสปเจ้า แล้วถือเอานิมิต
ในเสียงนั้นว่าได้ฟังธรรม ก็ยังเป็นกุศลกรรม
ให้ไปบังเกิดเป็นอัครเทพบุตรในสวรรค์ จุตติ
จากนั้นก็มาบังเกิดเป็นพราหมณ์ชื่อชนะโสนะ

ออกบวชในสำนักพระอัสสสุตตะเถระไม่นานก็
เจริญวิปัสณาญาณสำเร็จพระอรหัตผล

เพราะการฟังธรรมมีเหตุผลอันควรถือว่า
เป็นมงคลจึงได้บรรยายมาแล้ว สมเด็จพระผู้
มีพระภาคเจ้าจึงได้ตรัสไว้ในมงคลสูตรว่า
“กาเลน ธมฺมสฺสวณฺ์ เอตมฺมํกุณฺมคฺคตมฺ
การฟังธรรมโดยกาลเป็นมงคลอันสูงสุด” จึง
ควรที่พุทธศาสนิกชนทุกท่านจะพึงตั้งมั่นอยู่ใน
ความไม่ประมาท หมั่นหาโอกาสฟังพระธรรม
เทศนาให้สมกับพระปัจฉิมโอวาทที่พระศาสดา
ทรงประทานขณะใกล้จะปรินิพพานณสถาน
พระแท่นใต้ไม้สาละพฤกษ์ว่า

“หนุทฺทานิ ภิกฺขเว อามนฺตยา มิ โว
วชฺชมา สงฺขารว อปฺปมาเทน สมปาเทถาคิ
ภิกษุทั้งหลายบัดนี้เราขอเตือนท่านทั้งหลาย
สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา
ท่านทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม
เถิด”

เอเตน สจฺจวชฺเชน โสตุถิ เต
โหตุ สพฺพทา ด้วยอำนาจสัจจวาจาที่ได้อ้าง
พระพุทฺธพจน์ ขอความสุขสวัสดีจงมีแต่ท่าน
สาธุชนโดยทั่วหน้า

ยถา วาริวหา ปุรา ปริปุเรนฺติ สาคริ
ห้วงน้ำที่เต็มย่อมยังสมุทรสาครให้บริบูรณ์ได้

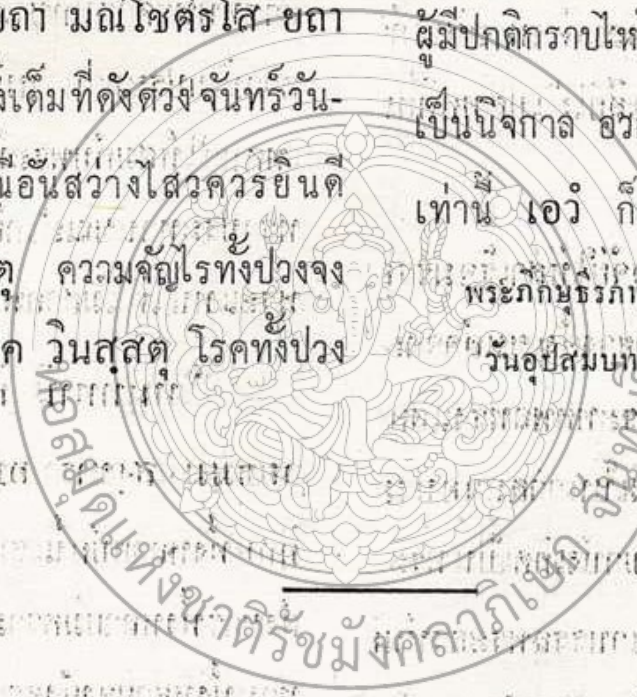
ฉันทิ เอวเมว อิตทินัน เปตาน อุกกปติ
 ทานที่ทานอุทิศให้แล้วในโลกนยอมาสำเร็จ
 ประโยชน์แก่ผู้ที่จะโลกนี้ไปแล้วได้นั้น
 อจนิต ปตติต ตุมหิ จิปปเมว สมิมตตุ
 ขออิฏฐผลที่ท่านปรารถนาแล้วตั้งใจแล้ว... จง
 สำเร็จโดยฉับพลัน สพเพ ปุเรนตุ สงกปปา

จนโท ปณฺเฑโรโส ยถา มณฺโฆตโรโส ยถา
 ขอความดำริทั้งปวงจงเต็มทีดังดวงจันทร์วัน-
 เพ็ญและเช่นแก้วมณีอันสว่างใสควรยินดี
 สพพิติโย วิวชชนุต ความเจริญไรทั้งปวงจง
 บำราบไป สพพรโรโค วินสสตุ โรคทั้งปวง
 เจริญและ

จงหาย มา เคะ ภวตวันตฺราโย อันตราชโยยา
 แก่ท่าน สุข ทมายุโก ภว ท่านจงเป็นผู้มี
 ความสุข มีอายุยืน อภิวัตนสดีสุส นิจุจ
 วาหาตปายิโน จตฺตารอ ธมฺมา วาหาตเหตุ
 อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ ิธรรมสี่ประการ
 คืออายุ วรรณะ สุข พล ย่อมเจริญแก่บุคคล

ผู้มีปกติกราบไหว้ และนอบน้อมต่อผู้ใหญ่อยู่
 เป็นนิจกาล อวสานแห่งพระธรรมเทศนาเพียง
 เท่านั้น เอิว ก็มีด้วยประการฉะนี้

พระภิกษุธีรภักโท (พิน สุทธะสนธิ) แสดงใน
 วันอุปสมบท ณ วัดปากน้ำเมื่อ ๒๒ ก.ค. ๒๕๐๖

หอสมุดแห่งชาติสาขาสุโขทัย
 หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก
 จันทบุรี